

HUR PÅVERKAR FACKLIG ORGANISERING LÖNERNA?

SSU

SVERIGES SOCIALDEMOKRATISKA
UNGDOMSFÖRBUND

INNEHÅLL

HUR PÅVERKAR FACKLIG ORGANISERING LÖNERNA?

1.	Sammanfattning	4
2.	Varför ojämlikhet är negativt och vad facket gör åt det	4
2.1	Varför hög inkomst- ojämlikhet är negativt	4
2.2	Den svenska inkomst- ojämlikhetsutvecklingen sedan 1980	5
2.3	Hur facket har påverkat inkomstojämlikheten	5
3.	Lönebildningen	5
3.1	Finanskris och konjunktur	6
3.2	Fallande produktivitet	6
3.3	Globalisering	7
3.4	Struktumvandling	8
3.5	Fackets styrka	8
4.	Det politiska ramverkets påverkan på anslutningsgraden och lönerna	8
4.1	Anslutningsgraden	8
4.2	Reservationslönen	9
5.	Går det att slå fast att hög facklig organisering leder till högre löner?	10
6.	Slutsats och förslag	11
7.	Referenser	12

1. SAMMANFATTNING

Syftet med denna rapport är att belysa hur facklig organisering förmår stärka löntagares ställning och ökar jämlikheten i hela samhället. Rapportens fokus är på att analysera fackets inflytande på lönebildningen, samt analysera samhällstrender som påverkar arbetstagarnas löner och rättigheter. Rapporten undersöker främst den svenska arbetsmarknaden men jämför även den svenska inkomstutvecklingen med en rad andra höginkomststater, i syftet att illustrera hur fackföreningsrörelsen påverkar lönerna och inkomstjämligheten i det svenska samhället.

Rapportens andra kapitel försöker svara på varför vi ska bry oss om fackföreningsrörelsens styrka och dess jämlikhetskapande effekter. Kapitel tre förklarar mer specifikt vilka faktorer som har en avgörande inverkan på löneutvecklingen. Kapitel fyra diskuterar hur den fackliga styrkan och lönebildningen kan hjälpas eller stjälpas av

samhällsinstitutioner och politik. Kapitel fem ger en analys av huruvida en kan fastslå att den relativt höga inkomstökningen i Sverige, jämfört med de flesta andra höginkomstländer, beror på den höga fackliga anslutningsgraden.

Kapitel sex ger slutligen en sammanfattning med en sammanställning av litteraturen kring fackets inverkan på lönebildningen och inkomstjämligheten i samhället. Rapporten finner brett empiriskt stöd för påståendet att facket har en betydande inverkan på lönetillväxten samt minskar inkomstjämligheten, vilket ger stöd åt idén att den sjunkande fackliga anslutningsgraden är en negativ trend som bör motverkas för att stärka löntagarnas ställning. Förslag som lyfts för att stärka den fackliga organiseringen är att återinföra avdragsrätten på fackföreningsavgiften, stärka a-kassorna, samt avskaffa allmän vistid.

2. VARFÖR OJÄMLIKHET ÄR NEGATIVT OCH VAD FACKET GÖR ÅT DET

Den höga svenska anslutningsgraden och framförallt den centraliserade lönebildningen har konstaterats ha förmåga att påverka inkomstjämligheten. Detta kapitel inleds med att påvisa hög inkomstjämlighets effekter, för att därefter beskriva fackets roll i att reducera ojämlikheten.

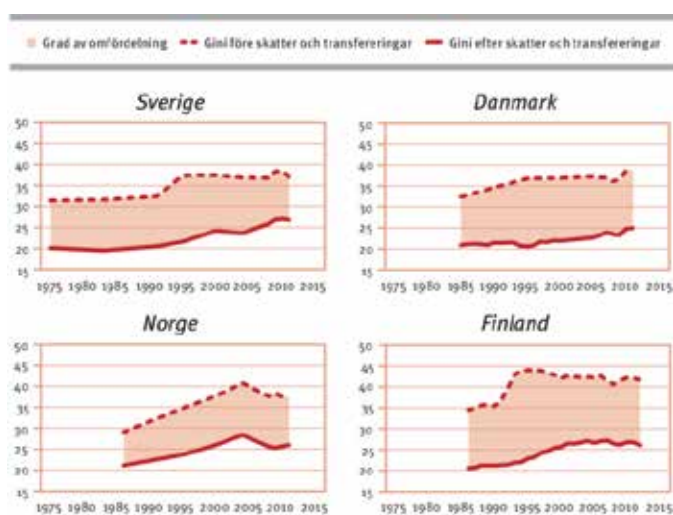
2.1 VARFÖR HÖG INKOMST-OJÄMLIKHET ÄR NEGATIVT

Hög inkomstjämlighet har av en växande forskningslitteratur identifierats ha en rad negativa effekter, däribland på den sociala rörligheten, vilket de flesta politiska rörelser säger sig förespråka. Kommissionen för social rörlighet i Storbritannien (2016) samt Robert D Putnams studie över social rörlighet i USA (2015 p.228–228) har påvisat att inkomstjämlighet har en avgörande negativ inverkan på den sociala

rörligheten i ett samhälle. Anthony Atkinson påvisar en liknande trend av minskande social rörlighet med ökande inkomstjämlighet för hela västvärlden. Trösklarna och möjligheterna för de mindre bemedlade i samhället blir högre i ett mer ojämlikt land med svag välfärdsstat eftersom låginkomstfamiljers förutsättningar att investera i sina barn minskar (Atkinson 2016 p.10–12. Putnam 2015 p.227–228). Inkomstjämlighet har även ett negativt samband med relativ fattigdom, då nästan inget höginkomstland klarar av att kombinera hög inkomstjämlighet och låg relativ fattigdom (Atkinson 2016 p.24–26). Ojämlikhet verkar även ha en negativ inverkan på den sociala sammanhållningen, då mer ojämlika stater påvisar en högre grad av oförmåga att samarbeta (Rodrik 2000, Bardhan 2005) vilket skulle kunna förklaras av att ojämlikhet minskar den mellanmänniska tilliten (Gärtner & Prado 2016 Pickett & Wilkinson 2011). Denna samlade forskningslitteratur ger tydliga belegg för hur inkomstjämlighet är direkt skadlig för ett samhälle.

2.2 DEN SVENSKA INKOMST-OJÄMLIKHETSUTVECKLINGEN SEDAN 1980

Sverige är det OECD land som haft den snabbaste ökningstakten för inkomstjämlighet bland utvecklade länder sedan 1980-talet (OECD 2015). När utvecklingen av ökande ojämlikhet ska förklaras delas den ofta upp och mäts på två olika sätt – ett mått på ojämlikheten med och utan välfärdsstatens omfördelning. Detta sätt att mäta förmår på ett mycket enkelt och effektivt sätt redovisa den svenska utvecklingen i ojämlikhet, vilket påvisar att den svenska ojämlikheten utan skatter och transfereringar¹ inte förändrats sedan 1990-talet, med undantag för en kortvarig ökning. Utöver denna marginella förändring som resultat av utökad lönespridning har ojämlikheten i stort ökat då omfördelning via välfärdsstaten minskat (Figur 1) (Molinder 2017).

Figur 1: graden av ojämlikhet mätt genom Gini-koefficienten före och efter transfereringar för de nordiska länderna sedan 1975. Källa: data från OECD, uträkning och diagram från Molinder 2017

2.3 HUR FACKET HAR PÅVERKAT INKOMSTOJÄMLIKHETEN

Trenden av att lönespridningen enbart ökat marginellt är ett avvikande och intressant mönster, då Sverige till skillnad från OECD-genomsnittet upplevt en marginell ökning i Inkomstspridningen före skatter och transfereringar. Jakob Molinders (2017) forskningssammanställning för LO påvisar att den främsta förklaringen är att den starka svenska fack-föreningsrörelsen spelar en avgörande roll för att minska lönespridningen. Framförallt den höga

anslutningsgraden anses vara avgörande för varför den svenska fackföreningsrörelsen förmått att fortsätta generera löneökningar för ett stort flertal, vilket begränsat den växande Inkomstsojämlikheten. Molinder påvisar även hur den solidariska lönepolitiken med centrala avtal och specifika låglönesatsningar från 1960 till 1980 orsakade majoriteten av inkomstsojämlikhets reduceringen (Molinder 2017). Detta observerade samband i Sverige av att hög facklig anslutningsgrad minskar inkomstsojämlikheten bekräftas även i internationella studier med ett brett empiriskt underlag från en rad höginkomststater (Atkinson 2016 p.72-74. Flam 2019. Visser & Checchi 2011).

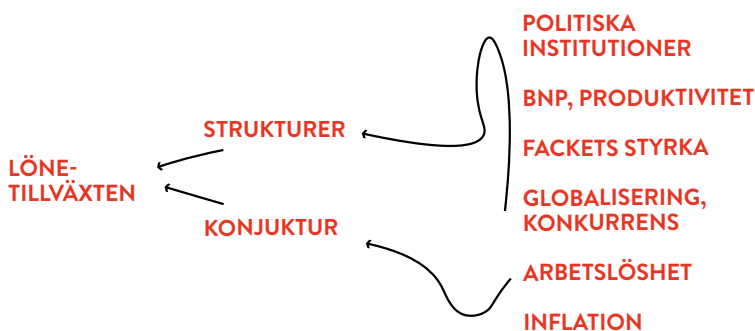
Forskningen kring den svenska ojämlikheten ger därmed starkt stöd för att fackföreningsrörelsen har en betydande roll i att bekämpa inkomstsojämlikhet och generera inkomstförstärkningar till låglönegrupper. Något som är positivt både för arbetstagarnas löneutveckling samt för samhället i sin helhet med minskande fattigdom, ökad social rörlighet och tillit. Men trots denna bild av att facket spelar en avgörande roll för att hålla tillbaka inkomstsojämlikheten och bidra till högre löner finns det en rad utmaningar och trender som har en negativ inverkan på lönebildningen både i Sverige och internationellt, något nästa kapitel kommer diskutera mer i detalj.

3. LÖNEBILDNINGEN

Stora delar av västvärlden uppvisar en likartad trend av avtagande löneökningstakt under 2000-talets gång och Sverige är inget undantag. Reallöneökningstakten har avtagit under perioden men uppnår däremot en jämförelsevis hög löneökningstakt på i genomsnitt 1,9%, vilket kan jämföras med 0,7% i Tyskland och 0,5% i Holland (Person 2019). Den svenska utvecklingen är även betydligt bättre än den amerikanska

1 Transferering: överföring av resurser från offentlig sektor

reallönetillväxten som legat stilla under motsvarande period (Desilver 2018). Detta kapitel ämnar ge en ökad förståelse för vad som drivit denna utveckling av avtagande löneökningar samt närmre undersöka vad som gör att Sverige trots detta har en högre löneökningstakt i jämförelse med de flesta andra utvecklade ekonomier.

Figur 2: Illustration över centrala faktorer som driver lönetillväxten

3.1 FINANSKRIS OCH KONJUNKTUR

Den internationella finanskrisen 2008 och den efterföljande eurokrisen har haft en obestridlig negativ inverkan på lönetillväxten under 2000-talet i Europa, med ökande arbetslöshet, sjunkande produktivitetstillväxt, samt sänkt efterfrågan i ekonomin (de Toro 2018). Sverige har däremot varit skonad från det värsta av denna kris och en påtaglig återhämtning har inträffat. Trots detta verkar löneutvecklingen inte återhämtat sig helt och ser ut att stabiliserat sig på en lägre nivå än den före krisen, på grund av tidigare nämnda anledningar så som den låga investeringsnivån, samt fortsatt låga inflations-förväntningar. Denna period av förnyad kraft i ekonomin ser nu ut att vara över vilket återigen skapar en ovisshet om konjunkturen snart kommer bidra till en sjunkande lönetillväxt igen, framförallt då arbetslöshetens spås öka under nästkommande år (Konjunkturinstitutet 2019). Inte minst kommer Covid-19 pandemin bidra till en vikande konjunktur och ökande arbetslöshet.

3.2 FALLANDE PRODUKTIVITET

Trots en debatt om hur AI ersätter mänskligt arbete, har den motsatta trenden med avtagande

produktivitetstillväxt varit den mest påtagliga trenden under 2000-talet. Produktivitetstillväxten har de facto haft en sjunkande trend sedan 1970-talet men kommit att intensifierats efter finanskrisen 2007/2008 (Konjunkturinstitutet 2019). Denna trend har framförallt inneburit ett minskande utrymme för löneökningar. En pågående forskningsdebatt som uppstått i kölvattnet av detta fenomen har varit huruvida de rikaste industriländerna har kommit in i en period av långvarig ekonomisk stagnation² (Gordon 2016).² Vad produktivitetstagnationen beror på finns det inom forskningen ingen konsensus kring, men en rad hypoteser existerar så som; att den nuvarande tillgängliga teknologin inte har mer utvecklingspotential; att det investeras för lite i utbildning; att lågproduktiva servicesektorer expanderar samt; att detta enbart skulle vara ett tillfälligt konjunkturfenomen. Det går inte heller att slå fast huruvida denna trend kommer fortsätta, eftersom framtida tillväxtsektorer och deras potential är omöjlig att beräkna. Därav kan enbart mer eller mindre kvalificerade uppskattningar ges utifrån olika faktorer så som; möjligheter till nyskapande innovationer; nivån på humankapitalet; och möjligheten till effektiviserad organisering. Sammanfattningsvis har produktivitetstillväxten varit sjunkande under en längre tid och detta har varit negativt för lönetillväxten, både för svenska och alla andra utvecklade ekonomiers löntagare. Varför detta inträffat är däremot ovisst.

3.3 GLOBALISERING

Den tilltagande globaliseringen, där företag har hög rörlighet på sitt kapital medans arbetstagare är mycket mindre rörliga (Bengtsson 2016 p.285–286), ser även den ut att ha en negativ inverkan på lönebildningen (Bakan 2005 p.21–23). Detta eftersom löntagarnas förhandlingsmakt med denna osymmetri minskat, samtidigt som globaliseringen driver politiken till att aktivt försöka hålla tillbaka lönetillväxten i förmån för att stärka den nationella industrins konkurrens gentemot andra stater (de Toro 2018). Att hålla tillbaka lönetillväxten verkar kortsiktigt kunna öka den egna ekonomins konkurrenskraft men riskerar långsiktigt leda till en långsammare

produktivitetstillväxt med ett försvagat omvandlingstryck när arbetets kostnad förblir låg. Detta motverkar implementering av ny teknik, något Naastepads studie över den låga lönetillväxten i den nederländska ekonomin påvisat (2012). Därav riskerar låg lönetillväxt idag bidra till ännu lägre möjligheter för utökad lönetillväxt i framtiden.

Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att internationell handel och konkurrens erbjuder stora försäljningsmarknader för svenska företag att sälja till betydligt fler, något som självklart är en stor tillgång för ett litet land. Sverige är beroende av denna handel men på vilka villkor den bedrivs är avgörande för att den ska komma hela den arbetande befolkningen till del.

Invandring är ytterligare en faktor som kan påverka lönebildningen. Hur invandring samt dess olika former av flykting- samt arbetskraftsinvandring påverkar lönerna är osäkert då det existerar motstridiga forskningsbevis och olika teorier kring detta. George Borjas studie över USA sedan 1960 finner empiriska belägg för att flykting och arbetskraftsinvandring utökade konkurrensen om befintliga jobb, speciellt för de arbeten som enbart kräver låga kvalifikationer och därmed skapar ett tryck neråt på lönerna (2003). Mette Foged och Giovanni Peris (2016) studie över Danmark under perioden 1991 till 2008 finner empiriska bevis för motsatt ekonomisk effekt när de studerar flyktinginvandringen, som observerades stärka den danska ekonomin. Marco Tabillinis studie över den stora immigrationen till USA från 1910 till 1930 finner även den positiva ekonomiska effekter av invandring och presenterar teorin att invandring ser ut att kunna öka den totala produktiva kapaciteten och därigenom öka lönerna i helhet och skapa en expansion som erbjuder nya bättre jobberbjudande för den infödda befolkningen. Dessa motstridiga perspektiv har lyckats presentera empiriska belägg för sig och det är därför svårt att avgöra vilket perspektiv som bäst fångar den riktiga effekten. Men klart är det att olika former av invandring under olika omständigheter ser ut att orsaka olika ekonomiska effekter.

2 Omnämnt ”secular stagnation”

3.4 STRUKTUROMVANDLING

Även strukturomvandlingen i ekonomin mot en växande tjänstesektor, där de mest lågavlönade jobben står för en majoritet av nya arbeten, är en trend som på ett strukturellt plan bidrar till den sjunkande lönetillväxttakten (van Schoot & De Groot 2017, Persson 2019). Det är inte lätt att se en lösning på hur detta ska hanteras men initiativ från till exempel fackförbundet Transport i att organisera cykelbud är ett försök att möta detta problem (Wreder 2020). Detta kan därav betraktas som en åtgärd från LO i riktningen att förbättra arbetsförhållanden i den expanderande låglönesektorn och bemästra strukturomvandlingen.

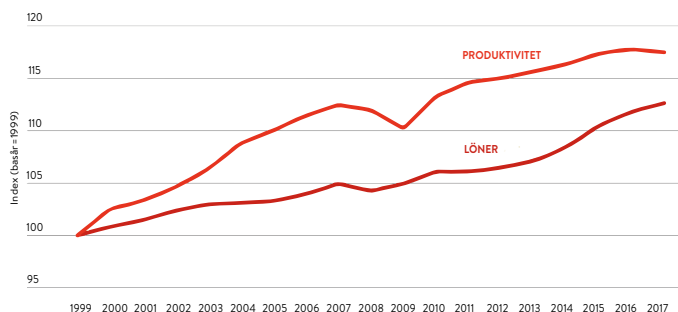
Denna omvandling kommer innebära att sektorer som har en låg facklig organisering, däribland hotell och restaurangbranschen, med en anslutningsgrad på enbart 28% år 2016 (Kjellberg 2017), ser ut att fortsätta växa. Det kommer krävas nya fackliga strategier, solidaritet mellan förbund och samarbete med politiken, för att bemästra den pågående strukturomvandlingen, för att individer inom de framväxande branscherna som idag har låg anslutningsgrad kan få utökade förutsättningar att bli fackligt organiserade.

3.5 FACKETS STYRKA

Fackets förhandlingsstyrka är ytterligare en faktor som forskningen pekar ut spela en central roll för löneutvecklingen. En trend som kommit att utmärka fackets roll för lönebildningen är den observerade trend av en växande skillnad mellan produktivitet och löner i stora delar av västvärlden. Denna trend har framförallt varit tydlig i USA som upplevt ett växande gap mellan löner och produktiviteten medans facket blivit svagare. En liknande utveckling har skett i stora delar av västvärlden med växande klyftor mellan produktivitet och löner bland höginkomstater (figur 2).

Trots denna utveckling har Sveriges löntagare lyckats upprätthålla en stabil andel av produktivitets-ökningen som gått till lönerna, vilket påvisats höra ihop med den fackliga styrkan, både genom kollektivavtalens

hög täckningsgrad samt den höga fackliga anslutningsgraden i Sverige (Persson 2019). Den fallande lönetillväxten som trots allt har skett i Sverige samvarierar med den fallande fackliga anslutningsgraden, vilket även det går i linje med hypotesen att avtagande facklig styrka minskar lönetillväxten (de Toro 2018, Konjunkturinstitutet 2019).

Figur 4. Lönerna och arbetsproduktivitets utveckling bland höginkomstländer. Från: ILO, Global wage report 2018/19 – what lies behind gender pay gaps

4. DET POLITISKA RAMVERKET PÅVERKAN PÅ ANSLUTNINGSGRADEN OCH LÖNERNA

Politiska åtgärder har en avgörande påverkan på fackets handlingsutrymme och makt i samhället. Detta kapitel kommer gå igenom politik som har haft en väsentlig påverkan på fackets organisatoriska styrka och relatera detta till den övergripande frågeställningen i denna rapport, att se till sambandet mellan facklig organisering och löneutveckling.

Figur 5. Illustration över några sätt politiken kan påverka anslutningsgraden.

4.1 ANSLUTNINGSGRADEN

Den fackliga anslutningen är avgörande för den fackliga styrkan och påverkas i hög grad av det politiska ramverket. Politiska reformer så som till exempel statligt stöd till de fackligt styrda a-kassorna samt avdragsrätt på medlemskapet i facket har visat sig ha en stor inverkan på fackföreningarnas

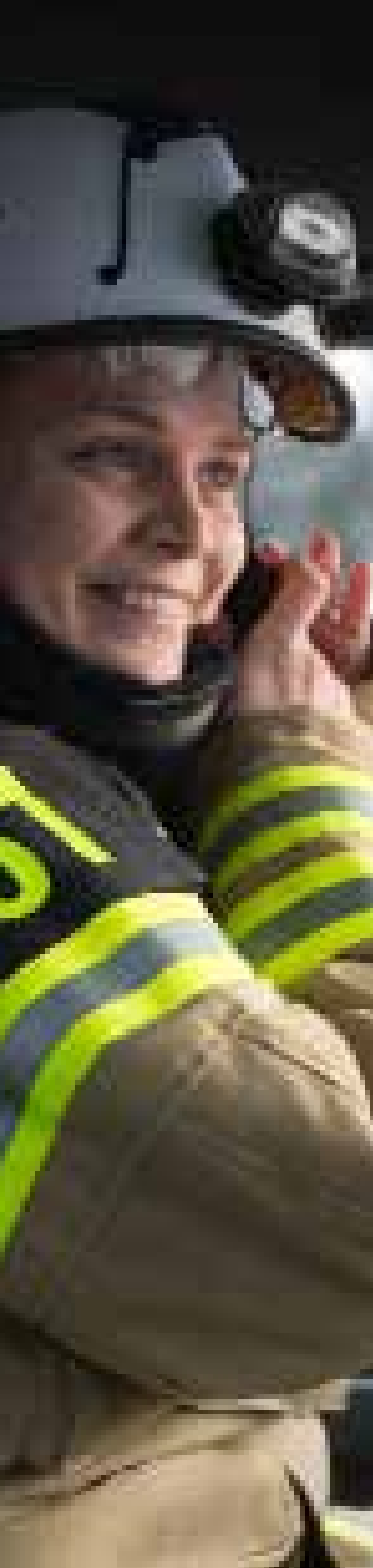
anslutningsgrad. Sverige har under 2000-talet genomlevt något av ett naturligt experiment på området då det genomförts en kraftig höjning av medlemskapsavgifter till A-kassan, differentierad kostnad för A-kassemedlemskap baserat på vilken a-kassa en är ansluten till samt avskaffad avdragsrätt på medlemskapet i facket av regeringen Reinfeldt 2007. Resultatet blev en drastisk omedelbar minskning av fackföreningsanslutningsgraden från 77% år 2006 till 71% år 2008, framförallt inom branscher med hög arbetslöshet där A-kassornas kostnad ökat som mest (Kjellberg 2017). Den svenska anslutningsgraden på 70% är som tidigare nämnt i internationell bemärkelse hög men trenden under 2000-talet har varit tydligt negativ under hela perioden med en total reduktion i anslutningsgraden på 12 procentenheter (Kjellberg 2017). Denna utveckling av sjunkande anslutningsgrad har skett samtidigt som en nedgång i lönetillväxttakten har inträffat. Huruvida en kan dra slutsatsen att den sjunkande anslutningsgraden orsakade den avtagande lönetillväxten är däremot inte en slutsats som automatiskt kan dras. Samma period präglades även av avtagande produktivitetstillväxt, finanskris, strukturuomvandling och utökad internationell konkurrens som samtliga ser ut att kunna bidra till trenden av avtagande lönetillväxt. Men trots dessa reservationer går det att se indikationer på att den sjunkande fackliga anslutningsgraden har sannolikt varit negativt för lönetillväxten, framförallt för arbetaryrken där anslutningsgraden sjunkit som mest.

Även införandet av den otrygga anställningsformen allmän visstidsanställning år 2007 av regeringen Reinfeldt har visat sig vara negativ för den fackliga anslutningsgraden. Dessa arbetare har den lägsta anknytningen till sin arbetsplats och har svårast att organisera sig fackligt. 2019 var enbart 32,6% av de med allmän visstidsanställning fackligt anslutna och siffran för unga under 24 år låg på enbart 22% (Wingborg, Bender 2019). Allmän visstidsanställning är den anställningsform där anslutningsgraden är absolut lägst vilket påvisar hur just denna anställningsform minskar den fackliga anslutningen. Något som påvisar vikten av att reformera denna anställningsform.

4.2 RESERVATIONSLÖNEN

Ytterligare en faktor som har en stor inverkan på lönerna är reservationslönen. Reservationslönen utgörs för många av den A-kassa som individen kan nyttja i situation av arbetslöshet. Nationalekonomisk forskning slår fast att reservationslönen är avgörande för fackföreningars lönekrav, då reservationslönen ger möjlighet för individen att inte ta ett jobb för en lön som ligger under den individen kan få av

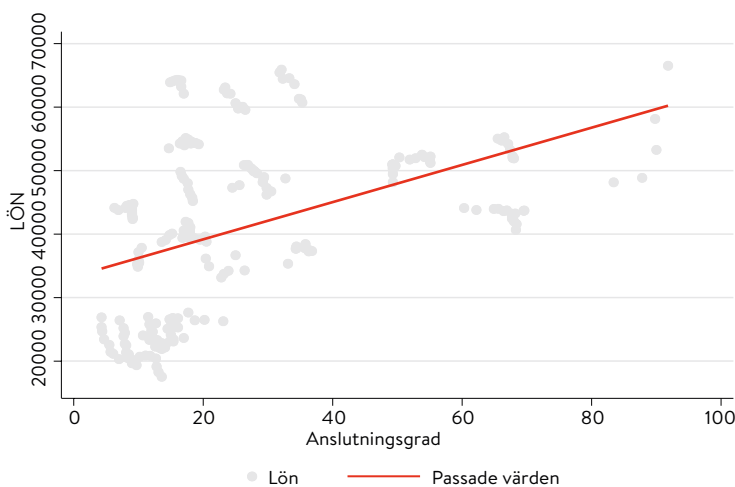
reservationslönen (Fregert, Jonung 2015. von Buxhoeveden 2019). Därav resulterar en höjd reservationslön i att marknadslönerna pressas upp då arbetstagarnas alternativ att inte arbeta blir mindre kostsamt. Av samma anledning leder en sänkt A-kassa till sänkta löner (von Buxhoeveden 2019). Den succesiva försvagningen av ersättningsgraden för A-kassan i förhållande till lönerna under stora delar av 2000-talet har inneburit en relativ försvagning av reservationslönen och därmed minskat dess förmåga att hålla upp lönerna. Taket i A-kassorna ersättningsnivåer höjdes 2015 och höjs nu även tillfälligt under coronakrisen, men före det hade ingen höjning skett sedan 2002. Idag ligger A-kassans ersättningsnivå på i genomsnitt 60% av inkomsten (Essemyr 2019), en täckningsgrad som är långt under genomsnittet för OECD³ (Nilsson 2018). Därav har denna succesiva försvagning⁴ av reservationslönen under 2000-talet bidragit till att minska arbetstagarnas förmåga att kräva löneökningar under perioden. Mathias von Buxhoeveden påvisar i sin empiriska studie att en 10% sänkning i anslutningsgraden till A-kassan resulterade i en motsvarande minskning i lönerna på 5% under året 2007 när den kraftiga höjningen i kostnaden för A-kassemedlemskapet inom somliga sektorer med hög arbetslöshet inträffade (2019).

5. GÅR DET ATT SLÅ FAST ATT HÖG FACKLIG ORGANISERING LEDER TILL HÖGRE LÖNER?

Samhällsvetenskaperna präglas dessvärre av en allmän brist på experimentella situationer där en grupp får behandling och en annan förblir utan. Sådana situationer möjliggör att testa behandlingens påverkan medans allt annat hade förblir oförändrat så att en kan veta att det är just denna faktor som orsakar fenomenet. Samhällsvetenskaplig kunskap byggs istället på semiexperiment och försök att förstå sig på världen genom att analysera observerbara fenomen. Policyförändringen av regeringen Reinfeldt, med en höjning av medlemskapet i A-kassan samt differentieringen av avgiften beroende på fack 2007, kan ses som ett exempel på ett sådant semiexperiment, där en kan mäta hur denna försvagning av fackföreningsrörelsen påverkade lönerna. Det inträffade däremot en rad skiften som påverkade lönebildningen under samma period, inte minst finanskrisen 2008 som skulle kunna vara den egentliga orsaken för den observerade sjunkande lönetillväxten under perioden. Därav går det inte att betrakta denna förändring som enbart ett resultat av den sjunkande anslutningsgraden. Däremot är det observerade negativa sambandet i linje med hypotesen att svagare fack resulterar i en lägre lönetillväxt.

3 Sveriges A-kassa är på plats 31 av 39, där 1 är den starkaste A-kassan
4 Detta trots höjningen av A-kassan år 2015 av regeringen Löfven

Denna rapport gör en egen statistisk analys som ser till hur anslutningsgraden påverkar lönerna i samtliga 36 OECD länder, samtidigt som man kontrollerar för skillnader i produktivitet och arbetslöshetsvariabler som påvisats ha avgörande inverkan på lönetillväxten. Perioden som undersöks är 2011 till 2018 och datamaterialet som används är arbetsmarknadsstatistik från OECD (2020). Metoden som används är en Fixed effects modell som ser hur förändringar i anslutningsgraden över tid inom respektive land påverkar lönerna. Resultaten från denna statistiska analys påvisar ett tydligt positivt samband där en höjd facklig anslutningsgrad samvarierar med ökad lönetillväxt (resultatet går att finna i appendix A, sambandet är även illustrerat i figur 6 nedan). Detta är resultat som stärker påståendet att en stark fackföreningsrörelse med hög anslutningsgrad bidrar till högre löner, trots att en rad av de tidigare nämnda faktorer som också påverkar lönerna blir kontrollerade för, så som produktiviteten och arbetslöshetsnivån (appendix A). Det kan förvisso existera en rad ytterligare variabler som kan påverka detta samband, vilket gör att denna rapport inte betraktar detta som ett kausalt samband. Resultatet i denna rapportens analys stärker däremot argumentet att en högre fackanslutningsgrad har en positiv inverkan på lönetillväxten. Detta orsakssamband bekräftas av forskning som kommit att observera hur länder med en högre facklig anslutningsgrad har ett positivt samband med en högre andel av företagets vinster som går till löner för arbetstagarna (Bengtsson 2014).

Figur 6: Samband mellan lönen och anslutningsgraden för alla 36 OECD länder från 2011 till 2018.

Den nordiska och svenska fackföreningsrörelsen

verkar även den vara positiv för dess låginkomstmedlemmar, då de minskar inkomstojämlikheten (Flam 2019 Molinder 2017). Att hög fackanslutningsgrad stärker lönetillväxten är något även expertmyndigheten Konjunkturinstitutet påpekar när de konstaterat att den sjunkande fackanslutningsgraden sett ut att bidragit till den relativt låga lönetillväxten under de senaste åren (2018). Denna rapport tigger ingen exakt estimering av hur stor effekt fackanslutningsgraden har på lönerna men som denna rapportens statistiska analys påvisar är det en signifikant och tydlig samvariation. Ett resultat som står sig även när en rad andra faktorer som påverkar lönebildningen blir kontrollerade för, så som arbetslöshetsnivån samt produktiviteten, i en modell som enbart ser till skillnader inom länder. Detta resultat kan därav ses som ytterligare empiriska bevis som bekräftar hypotesen att facket har en betydande förmåga att höja lönerna samt minska inkomstojämlikheten.

6. SLUTSATS OCH FÖRSLAG

En växande forskningslitteratur samt denna rapportens statistiska undersökning betonar hur ökad facklig organisering har en signifikant positiv korrelation med lönetillväxten (de Toro 2018, Person 2019), minskar inkomstojämlikheten genom att fördela en högre andel av inkomsterna till låginkomsttagare (Molinder 2017), samt ökar andelen av vinsterna som går till arbetstagarna (Bengtsson 2014). Resultat som belyser vikten av att upprätthålla en hög facklig organisering. Denna rapport påvisar att politiska beslut, så som försämringar i A-kassan samt avskaffad avdragsrätt på fackföreningsavgiften, har varit avgörande för utvecklingen av den sjunkande anslutningsgraden. Även ändringar i anställningsskyddet genom att tillåta allmän visstid är en utveckling som varit negativ. Att höja taket i A-kassan och återinföra avdragsrätten på fackföreningsavgifterna är förslag som har potential att öka fackanslutningsgraden och stärka löntagarnas förhandlingsstyrka. Även att avskaffa allmän visstid vore en reform som skulle kunna förmå öka anslutningsgraden då fler skulle ha en fastnärvaro på sitt jobb och därmed

ha en närmre anknytning till sitt fack. Denna rapport välkomnar en fördjupad debatt om hur den negativa trenden i fackanslutningsgraden ska vändas. Mycket förtjänar att sägas i denna debatt som är ytterst relevant för att värna jämlikheten som förblir ett av de absolut viktigaste målen för ett samhälle som eftersträvar social rörlighet, låg fattigdom, hög tillit och maktodelning mellan olika samhällsgrupper.

7. REFERENSER

Atkinson, A. (2016) Inequality – what can be done? Harvard University press: Cambridge, Massachusetts

Bakan, J. (2005) The corporation – the pathological pursuit of profit and power. Free press: New York

Bardhan, P. (2005). Institutions Matter, But Which Ones?, Economics of Transition 13:3, 499-532.

Bengtsson, E. (2014) Do unions redistribute income from capital to labour? Union density and wage shares since 1960. Industrial Relations Journal 45:5, 389–408

Bengtsson, R. (2016) Internationell politisk ekonomi. I Gustavsson, J & Tallberg, J (eds), Internationella relationer. 3e uppl. Studentlitteratur: Lund, pp.279–296

Borjas, G. J. (2003). “The Labor Demand Curve is Downward Sloping: Reexamining the Impact of Immigration on the Labor Market”, The Quarterly Journal of Economics, 118, 1335–1374.

de Toro, S. (2018) Varför ökar lönerna så långsamt Landsorganisationen i Sverige: Stockholm

Desilver, D. (2018). For most U.S workers real wages have barely budged in decades. Pew Research center. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/08/07/for-most-us-workers-real-wages-have-barely-budged-for-decades/>

Essemyr, M. (2019). Goda skäl att höja taket i a-kassan. SvD <https://www.svd.se/goda-skal-att-hoja-taket-i-a-kassan>

Flam, H (2019). Det är facket, dumbom! Ekonomistas <https://ekonomistas.se/2019/03/27/det-ar-facket-dumbom/>

Foged, M. and Peri, G. (2016). “Immigrants’ Effect on Native Workers: New Analysis on Longitudinal data”, American Economic Journal: Applied Economics, 8:2, 1-34

Gordon R.J. (2015). THE ECONOMICS OF SECULAR STAGNATION Secular Stagnation: A Supply-Side View.

- American Economic Review: Papers & Proceedings. 105:5, 54–59
- Gärtner, S. Prado, S. (2016) Unlocking the Social Trap: Inequality, Trust and the Scandinavian Welfare State. *Social Science History*. 40:1, 33–62
- Kjellberg, A. Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund. *Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility Research Reports* 2017:1
- Konjekturinstitutet. (2018). Lönebildningsrapporten 2018: Stockholm
- Konjekturinstitutet. (2019). Lönebildningsrapporten 2019: Stockholm
- Molinder, J.(2018). Facklig organisering och ekonomisk jämlikhet. En genomlysning av jämlikhetsutredningen. LO.
- Naastepad, C.W.M. (2012) Wage-led or Profit-led Supply: Wages, Productivity and Investment. International Labor Office: Geneva
- Nilsson, M.M. (2018) Svensk a-kassa låg jämfört med OECD. *Arbetet*. <https://arbetet.se/2018/11/13/svensk-a-kassa-lag-jamfort-med-oecd/>
- OECD (2020) Employment and labour market statistics – https://www.oecd-ilibrary.org/employment/data/oecd-employment-and-labour-market-statistics_ifs-data-en
- Persson, C. (2019) Olika risker med en långsiktig minskning av löneandelen i ekonomin. Lönebildning för jämlikhet – nr 6. Ett projekt av 6F – fackförbund i samverkan Byggnads, Elektrikerna, Fastighets, Målarna, Seko i samverkan med Katalys
- Pickett, K. Wilkinson, R. (2011) Jämlikhetsanden: därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen. Stockholm: Karneval förlag
- Putnam, R.D. (2015) *Our Kids – The American dream in crisis*. Simon & Shuster: New York
- Rodrik. D. (2000) Institutions for High-quality growth: What are they and how to acquire them, Working Paper 7540 NBER
- Social mobility commission. (2016). State of the Nation 2016: Social Mobility in Great Britain
- Tabellini, M., (2020). Gifts of the Immigrants, Woes of the Natives: Lessons from the Age of Mass Migration. *Review of Economic Studies*, 87:1, 454–486
- van Schoot, D. De Groot, E. (2017) Low wage growth in the Eurozone to limit the ECB's upside. Special Rabobank.
- von Buxoeveden, M. (2019) Hur påverkar anslutningsgraden till a-kassan lönebildningen? IFAU: Stockholm
- Visser, J. Checchi, D. Inequality and the labor market: Unions. Edited by Nolan, B. Salverda, W. Smeeding T.M. The Oxford handbook of inequality. Oxford university press: Oxford <https://www.oxfordhandbooks.com/ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/oxfordhb/9780199606061.001.0001/oxfordhb-9780199606061-e-10>
- Wingborg, M. Berman, B. (2019) Fler otrygga jobb och färre fackligt anslutna – Statistik och analyser för åren 2005–2018. Arena Idé
- Wreder. J. (2020). Transport ger Foodoras cykelbud rabatt. *Arbetet* <https://arbetet.se/2020/02/17/transport-ger-foodoras-cykelbud-rabatt/>

8. APPENDIX

. xtreg Wage Density Employ productivity, fe

```

Fixed-effects (within) regression      Number of obs   =      221
Group variable: id                    Number of groups =       34

R-sq:                                  Obs per group:
    within = 0.5038                    min =          2
    between = 0.4809                   avg =         6.5
    overall = 0.4801                   max =          8

corr(u_i, Xb) = -0.2827                F(3,184)        =      62.27
                                          Prob > F         =      0.0000

```

Wage	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Density	356.8868	65.69289	5.43	0.000	227.2786	486.495
Employ	493.7654	55.76862	8.85	0.000	383.7372	603.7936
productivity	268.9229	65.1465	4.13	0.000	140.3927	397.453
_cons	-14970.95	4602.768	-3.25	0.001	-24051.94	-5889.963
sigma_u	9907.2003					
sigma_e	1233.283					
rho	.98474032	(fraction of variance due to u_i)				

F test that all u_i=0: F(33, 184) = 215.75 Prob > F = 0.0000

Appendix: Fixed effects modell på alla 36 OECD länder med longitudinelldata från 2011 till 2018: Beroende variabel genomsnittlig reallön för varje OECD land i US dollar med justering i 2018 års PPP. Oberoende variabel fackanslutningsgrad för varje år. Kontrollvariabler produktivitetstal, samt sysselsättningsgrad.

